

פרשת מטות מסעי ה'תשפ"א
גיליון פ'

בִּירְרֵי תוֹרָה

מאוצרותיו של הגאון רבי ישעיהו פלדמן שליט"א

מתנה על מה שכתוב בתורה

לעשותו מהתורה אבל דבר שהוא מחויב לעשותו מן התורה אינו יכול להתנות שהוא עושה דבר זה רק בתנאי מסוים, ואפ"י שמוציא מפיו תנאי התנאי לא יחול, ונראה בס"ד את פרטי השיטות ומתי מועיל ומתי אינו מועיל.

מקור סוגיית מתנה על מה שכתוב בתורה

הגמ' בבבא מציעא (דף נא' ע"א) רבי יהודה אומר הרי את מקודשת לי בתנאי שאין לך עלי שאר כסות ועונה, מקודשת ותנאו בטל משום שמתנה על מה שכתוב בתורה, אך בדבר שבממון תנאו קיים. רואים אנו מדברי רבי יהודה שאם התנה על דבר שהתורה חייבה אותו לעשות והוא רוצה להיפטר מדבר זה שכן שהתורה חייבה את הבעל שיהיה מחויב לאשתו בשלושה דברים שאר כסות ועונה, ואם הוא רוצה לקדש אישה בלי להיות מחויב לה את השלושה דברים הללו ורק שתהיה מקודשת לו אך הוא אינו מחויב לה במה שהתורה חייבה אותו להיות מחויב לה, והוא מתנה את הדבר כל התנאי הוי דברים בטלים והמעשה קיים והרי היא מקודשת לו והוא מחויב לה שאר כסות ועונה, אך אם התנה רק על דבר שבממון כגון שאמר לאישה הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עליי כסות, דכסות הוי רק דבר שבממון על דבר שבממון אם האדם עשה תנאי מועיל התנאי וכל המעשה חל ע"פ התנאי שעשו עליו ובאמת מקודשת לו ואינו מחויב לה כסות.

ומייד מביאה הגמ' מחלוקת רב ושמואל שחולקים באדם שמוכר דבר לחברו על מנת שאין לך עלי הונאה, רב סבר יש לו הונאה כלומר התנאי שאין הונאה אינו יכול לחול דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה שהתורה אמרה שאסור למכור עם הונאה ואותו אדם מתנה שיוכל כן למכור עם הונאה ולכן אין תנאו קיים. ושמואל אמר אין לו הונאה, והתנאי שיוכל המוכר למכור עם הונאה שריר וקיים ולכן גם אם מכר המוכר עם הונאה אין ללוקח כוח להלין משום שהתנו עמו שמכירה זו יש באפשרותה שתהיה בה הונאה.

ושואלת הגמ', האם רב יסבור כרבי מאיר שחלק על רבי יהודה

בסוף פרשת מטות מספרת תורתנו הק' בהרחבה על בני גד ובני ראובן וחצי שבט המנשה, שחשקו להישאר במעבר הירדן ולא להמשיך עם בני ישראל אל עבר הארץ המובטחת ארץ זבת חלב ודבש אשר לא יחסר כל בה ארץ ישראל, וכשמשה רבינו שמע מכוונתם חשש בליבו שהנה חוזר מעשה המרגלים שבני ישראל מזלזלים בארץ ישראל וניסה לשכנע אותם שיחזרו בהם מכוונתם להישאר בארץ האמורי במעבר הירדן וכן להיכנס יחד עם כלל ישראל לארץ ישראל, ולאחר דין ודברים שהיה בין שבטי גד ראובן וחצי שבט המנשה, התנה משה רבינו עם השבטים הנ"ל שאם יעלו עם אחיהם בני ישראל לארץ ישראל ויסייעו להם במלחמה הרי הם יכולים להישאר בארץ האמורי אך אם אינם עולים יחד עם אחיהם בני ישראל להילחם את מלחמת ה' בסילוק השבעה עממין מארץ ישראל המובטחת הרי אין להם מצידו חלק ונחלה בארץ האמורי.

ומאופן התנאי שהתנה משה רבינו עם בני גד ובני ראובן, למדו חז"ל את האופן שצריך לעשות תנאי שיועיל ע"פ תורה, ושלושה כללים יש בו, א' הן קודם ללאו. ב' תנאי קודם למעשה. ג' תנאי כפול.

כמו שמשה רבינו אמר קודם כל את התנאי לפני המעשה את התנאי שיעלו להילחם בארץ ישראל ואח"כ את המעשה שהם יכולים להישאר בארץ האמורי לומדים את הכלל של תנאי קודם למעשה, וכמו שמשה רבינו בתנאי התייחס קודם כל לצד החיובי שכן יעלו לארץ ישראל וכן יקבלו את ארץ האמורי ורק אח"כ התייחס לחלק השלילי של אם הם לא יעלו לארץ ישראל ולא יקבלו את ארץ האמורי לומדים שצריך להתנות בתנאי את החלק של ההן לפני החלק של הלאו, וכמו שמשה רבינו התנה בתנאי כפול שהדגיש גם מה יקרה אם יעלו עם אחיהם אל ארץ ישראל ומה יקרה אם לא יעלו עם אחיהם לאץ ישראל כך בכל תנאי צריך להתנות גם מה יקרה אם יקיימו את התנאי ומה יקרה אם לא יקיימו את התנאי.

ובסייעתא דשמיא במאמר זה נבאר חלק מהלכות תנאים והוא החלק שמגביל את כל עניין התנאי רק לדבר הרשות ולא לדבר מצווה, כלומר שיוכל האדם להתנות רק על דבר שאינו מחויב

וסובר שאם אדם מתנה על דבר תורה אין התנאי קיים ואין זה שום נפק"מ אי הוי דבר שבממון אי הוי דברים אחרים אסור להתנות על מה שכתוב בתורה ואם מתנים התנאי לא קיים ואין לו כוח של תנאי, ושמאל יסבור כרבי יהודה שבממון תנאו קיים, כלומר שמה שאמרו חז"ל שאין אדם מתנה על מה שכתוב בתורה הוי אך ורק על דברים אחרים אבל על דבר ממון אדם יכול כן להתנות כל תנאי שירצה אפי' דהוי על דבר שכתוב בתורה.

וחוזרת בה הגמ' ומוכיחה שאין זה מוכרח שרב יסבור כרבי מאיר ושמאל יסבור כרבי יהודה, שרב יאמר שהוא סובר תמיד כרבי יהודה שאם אדם מתנה על דבר שבממון תנאו קיים אך כל סברת רבי יהודה שתנאו קיים בממון הוי רק באופן שידוע ומוחל כלומר שידוע שבתנאי זה מורידים מזכויותיו הממוניות ומוחל עליהם ע"י הסכמתו לתנאי, אך כאן בהונאה שאינו יודע שצריך למחול כי אינו יודע אי הוי הונאה במכירה זו או שאין שם הונאה רבי יהודה יודה שלא יועיל התנאי כי אין לנו הוכחה שהלוקח ע"י הסכמתו לתנאי הוא מוחל על ההונאה כי אולי כל הסכמתו כי הוא בטוח שאין הונאה, ושמאל יאמר שהוא סובר כרבי מאיר שסבר שלא מועיל תנאי בשום אופן שמתנה על מה שכתוב בתורה, אך כל זה הוי רק במקום שבוודאי מתנה על מה שכתוב בתורה באופן כזה אומרים שאין לו רשות להתנות על מה שכתוב בתורה ולכן אין כוח בתנאי לחול שאין לו על מה לחול, אבל כאן בהונאה כשמתנה עם הלוקח שלא יוכל יותר לטעון שיש לו הונאה זה לא ברור שהוא מתנה על מה שכתוב בתורה כי אולי לא יבוא לידי הונאה, ולכן בתנאי כזה אפי' רבי מאיר יודה שהתנאי קיים כי רק באופן שברור שמתנה על מה שכתוב בתורה התנאי בטל אבל אם מתנה על דבר שאולי יתברר לבסוף שהתנה על מה שכתוב בתורה כל עוד שלא נתברר שבאמת התנה על מה שכתוב בתורה התנאי קיים.

ושואל מרן הגרי"ז הלוי (בהלכות נחלות בפרק ו' הלכה י' בד"ה ועי"ל בביאור דברי הרמב"ם) וחוקר מתנה על מה שכתוב בתורה היכן החיסרון, האם החיסרון הוא בתנאי שאין כוח בתנאי להתנות על מה שכתוב בתורה ויוצא שעקב חולשת התנאי אי אפשר להתנות על מה שכתוב בתורה, או שהחיסרון באדם שאין כוח באדם להוציא מפיו דברים שהם נגד התורה ואם הוציא מפיו דברים שהם נגד התורה אפי' שהשתמש עם כלי חזק לביצוע הדברים נגד התורה שהוא תנאי שהוא יכול על הכול אבל פיו אינו יכול להוציא דברים אלו ולכן דבריו בטלים משום שאין כוח בפי האיש הישראלי להוציא מפיו דברים שהם נגד התורה אך עצם התנאי הוי הוא דבר חזק שאמור להועיל נגד התורה.

ומוכיח מדברי הגמ' הנ"ל שהחיסרון הוי באדם שאינו יכול להוציא מפיו דבר שהוא נגד התורה אבל עצם התנאי יכול להועיל ואפשר להתנות על מה שכתוב בתורה רק יש בעיה טכנית שהפה שמוציא את התנאי לא יכול להוציא כזה תנאי, ששמאל אומר שאם הוי תנאי שלא ברור שהוא נגד התורה הוא יכול לחול, ולכאוי סברה זו אינה מובנת אם נאמר שאין כוח בתנאי להיות מותנה על מה שכתוב בתורה, וזאת משום שאם יש תנאי שאיננו יודעים האם הוא תנאי נגד מה שכתוב בתורה

טעם מחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר

ואחרי שראינו את מחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה מה התוקף של ביטול התנאי על מה שכתוב בתורה שלרבי מאיר אם אדם מתנה על מה שכתוב בתורה אין שום תוקף לתנאי וכביאור הגרי"ז שאין פיו של בן ישראל להוציא מפיו דבר הנוגד את הלכות התורה, ואת שיטת רבי יהודה שממעיט קצת בעוצמת ביטול התנאי הנקרא מתנה על מה שכתוב בתורה דהוי רק על איסורי תורה אבל אם מתנה על דבר ממון שהתורה חייבה אותו לתת ממון ומתנה שלא ייצטרך לתת ממון מועיל התנאי.

וצריך לברר את טעם שיטת רבי יהודה הסובר שבדבר שבממון תנאו קיים, הרמב"ן מבאר את טעמו של רבי יהודה שסבר שהתורה לא חייבה את האדם לקבל ממון בע"כ, ולכן אם עושים תנאי ומי שאמור לקבל את הממון מסכים עם התנאי התנאי חל משום דלא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה, שגם ע"פ תורה השני לא חייב לקבל את הממון, משא"כ רבי מאיר חולק ואומר שאם התורה נתנה ממון לבן אדם הוא חייב לקבל את זה ואינו יכול לסלק את עצמו מממון זה ולכן אם אדם מתנה שלא ייתן ממון שחייב מדין תורה לתת לחברו אפי' שחברו מסכים שלא ייתן לו את הממון אין בכוח חברו לוותר על ממון זה משום שבע"כ התורה נותנת לו את הממון.

הקצות החושן (סימן רט' ס"ק יא') מבאר את דברי הרמב"ן כמו שביארנו וזה תוכן דבריו, שטעמו של רבי יהודה שסבר שבדבר שבממון אפשר להתנות אפי' על מה שכתוב בתורה, משום שרבי יהודה סבר שבממון התורה נתנה רשות לאדם שאם אינו רוצה לקבל ממון שלא יקבל מפני שבממון התורה לא מחייבת את האדם שיקבל את הממון המגיע לו אלא יש לו זכות לקבל את הממון, ולכן אם הוא מתנה על מה שכתוב בתורה והשני מסכים זה אומר שהשני מוותר על הממון המגיע לו וזכותו לוותר, אך רבי מאיר סבר שהתורה מחייבת את האדם שיקבל את הממון ואפי' שאינו רוצה לקבל את הממון התורה מחייבת אותו לקבל והוא לא יכול למחול על הממון, ולכן אם אדם מתנה על מה שכתוב בתורה והשני מסכים עם התנאי ומוותר על הממון המגיעו עדיין חייבים לתת לו את הממון שאפי' שהוא מוותר על הממון אך אין לו את הזכות לוותר על הממון, ולכן התנאי הוי

ממש נגד התורה ואין לפי עושה התנאי רשות לעשות כזה תנאי, התורה או לא ועיי"ש באריכות, מפני מה הגמ' לא מביאה אך לפי זה קשה הגמ' בבבא מציעא שאומרת אי ידע ומחיל או לא שעיקר פלוגתת רבי יהודה ורבי מאיר היא בכלל בהלכות מחילה לגבי מחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר, ולכא' לרבי מאיר מה ההו"א אי שייך מחילה בלי להוציא מהפה תיבת מחילה או שבשביל שיכול למחול אלא מוכרח שמחילה זו היא לגבי מחילה בטעות. מחילה צריך להוציא מהפה תיבת מחילה.

הוממשך הקצות החושן ומביא את טעם הרשב"א (בקיודשין דף ומכורח ב' קושיות אלו לומד החזון אי"ש את דברי הרשב"א יט' וכן בכתובות דף נו' ע"א) מבאר באופן אחר את טעם פלוגתת באופן אחר, טעם פלוגתת רבי יהודה ורבי מאיר אי בדבר רבי יהודה ורבי מאיר וכך משמע מפשטות לשונו, ומבאר את שבממון שייך מחילה באופן שונה מדברי הרשב"א וזתו"ד, טעם דברי רבי יהודה, שסובר ששאר וכסות אם התנה בקידושין שעיקר פלוגתת רבי יהודה ורבי מאיר לא היא באמת אי בתנאי שלא מחויב הקידושין חלים, והטעם כיוון שהתכוון שתמחל הוא מוחל או שאינו יכול למחות ע"י התנאי, אלא עיקר פלוגתת לו על השאר והכסות ומחילה מועילה בממון, ורבי מאיר חולק רבי יהודה ורבי מאיר הוא כשהתורה מחייבת את האדם שעל מנת שאין לך עלי לא הווי דרך מחילה. יוצא שאם אמר לשלם ממון האם מי שאמור לקבל את הממון יכול למחול על תמחלי לי גם לרבי מאיר יועיל, יוצא שפלוגתת רבי יהודה ורבי מאיר זה או שאין לו זכות למחות, לרבי יהודה בממון התורה מאיר היא בלשון מחילה. וביאור דבריו שכוונת רבי יהודה שאם נתנה אפשרות לאדם שיכול למחות ולא לקבל את הממון אדם מתנה על ממון והשני מסכים לתנאו אין פה דיני תנאי אלא מחברו וע"כ אם חברו עושה תנאי והשני מסכים בוודאי שיועיל התנאי הוא כבקשת מחילה על הממון וההסכמה על התנאי היא התנאי שאינו נגד הלכות התורה משום שהתורה חייבה את כעין אישור מחילה על הממון, ורבי יהודה סובר שבקשת מחילה האדם שישלם ממון זה רק בתנאי שהשני ירצה לקבל אך אם על ממון לא צריכה להיות בדווקא ע"י התיבות של מחילה אלא השני מוחל בוודאי שלא צריך לתת לו וזה לא נקרא מתנה על צריך שתהיה הבנה ברורה שמבקש למחול ושהשני מוחל לו, וע"י מה שכתוב בתורה, ורבי מאיר סבר שגם בדבר שבממון אין שום שעושים תנאי יש כאן הבנה ברורה של מחילה שהעושה התנאי זכות למי שמקבל את הממון למחול לחברו שלא ייתן לו את מבקש מחילה והמסכים לתנאי באמת מוחל, אך רבי מאיר סובר הממון, ולכן אם חברו עושה תנאי שלא ייתן לו ממון גם אם שמחילה היא רק ע"י תיבות מחילה ואם מבקש מחילה ע"י תנאי מסכים לתנאי הוא מתנה על מה שכתוב בתורה.

ללא תיבות מחילה גם אם השני מסכים לא היא מחילה, כי בשביל מחילה צריך להוציא מפיו תיבות מחילה.

ומביא הקצות החושן (שם) נפקא מינה בין הרמב"ן לרשב"א, אומרת נתקבלתי באמת לא יועיל מחילתה כי אין לה כוח האם אדם יכול למחול על דבר שלא בא לעולם, שלרמב"ן שסבר למחול על שלושת הדברים הללו של שאר כסות ועונה, וכן שיסוד טעמו של רבי יהודה הוא שאין אדם מחוייב לקבל את כל קושייתו השנייה מפני מה הגמ' בבבא מציעא (דף נא') מעמידה מה שהתורה נותנת לו, ולכן בדבר שעדיין לא בא לעולם והאדם את יסוד פלוגתת רבי מאיר ורבי יהודה האם אפשר לעקור דבר יודע כשזה יהיה בעולם זה יבוא אלי ואני לא מחוייב לקבל את מן התורה היא דברים נכונים, האם בממון אפשר לעקור דבר מן זה ולכן הוא יכול לוותר מראש, אך לרשב"א שיסוד טעמו של רבי התורה או לא.

יהודה היא שהאדם יכול למחול על מה שהתורה נתנה לו על דבר שלא בא לעולם האדם לא יכול למחול כי כוח מחילה יש רק על

דבר שבא לעולם אבל דבר שלא בא לעולם אין כוח מחילה. **אם תנאי בטל מפני מה מעשה קיים**

ושואל החזון אי"ש (אבן העזר סימן נו' אות יז) על סברת תוס' בכתובות (דף נו' ע"א ד"ה הרי את מקודשת) מקשה על הרשב"א בביאור הקצות החושן שיסוד פלוגתת רבי יהודה ורבי דברי הגמ' בשיטת רבי מאיר ולשיטת רבי יהודה באיסורים מאיר אי מועיל תנאי בדבר שבממון הנוגד את הלכות התורה שאם אדם התנה על מה שכתוב בתורה התנאי בטל אך המעשה לא הוא בהלכות תנאים אלא הוא בהלכות מחילת ממון, שלרבי שעשה קיים, כגון המקדש את אשתו על מנת שאין לי עלייך יהודה תנאי על ממון לא הוא תנאי אלא כעין בקשת מחילה ולרבי עונה דהוי איסורים התנאי בטל והמעשה קיים כלומר שהמעשה מאיר לא מצאנו בקשת מחילה שלא כלול בה תיבות מחילה קיים שהאישה מקודשת והתנאי בטל שהמקדש חייב לה עונה, וא"כ התנאי הוא תנאי אוין אדם יכול להוציא מפיו תיבות שאם ומדגיש תוס' שבהכרח שבתנאי שעשה שהריני מקדש על יתקיימו הם נוגדות את הלכות התורה ואם הוציא מפיו דבריו מנת שאין לי עלייך עונה היה את כל משפטי התנאים, ואם כן בטלים ומבוטלים, הרי בגמ' (בכתובות נו') שמסיקה שלרבי מאיר רואים אנו שאפי' הכי רבי מאיר סובר שאין התנאי חל, מפני מה אם אומרת האישה אחרי שבעלה קידש אותה בתנאי שעל מנת הקידושין חלים הרי הוא אומר שאת מקודשת על מנת שאין לי שאין לי עלייך שאר כסות ועונה, והיא אומרת נתקבלתי הריני עלייך עונה ואם יש לי עלייך עונה את לא מקודשת ואומרים מסכימה לדברך שלא יהיה לך עלי שאר כסות ועונה זה לא עוזר שאינו יכול לבטל מצוות עונה לכך התנאי בטל אבל המעשה ואין התנאי חל, ואמאי אין מחילה גדולה מזו שהיא אומרת הריני קיים, מפני מה מעשה קיים הוא הרי אומר שאם התנאי ל לא חל מקבלת את דברך ומסכימה אני להתקדש לך אפי' שלא יהיה לך אינו רוצה במעשה וא"כ היאך יכול המעשה לחול. עלייך שאר כסות ועונה.

וכן מקשה הרשב"א בגיטין (דף עה' ע"ב ד"ה אתקין שמואל ועוד הגמ' בבבא מציעא (דף נא') מעמידה הגמ' שבין רבי יהודה בגיטא) איך מתקיים המעשה עם התנאי הרי הוא כמשפטי לרבי מאיר הוא האם מתנה בדבר שבממון הוא עוקר דבר מן התנאים והוא הן קודם ללאו וא"כ אומר שאינו רוצה את המעשה

ללא התנאי ואיך המעשה חל, ומתרחץ הרשב"א שיש פסוק שהמעשה קיים אף ללא תנאי, כלומר באמת המעשה היה אמור להתבטל אם התנאי לא חל רק יש לנו גזירת הכתוב שמבאר לנו שבכל אופן המעשה קיים אפי' שהתנאי לא חל.

ומבאר הבריכת שמואל על מסכת בבא מציעא (סימן לז') שיש תשובת הרא"ש שבתנאי בני גד ובני ראובן יש אומדן דעת שאפי' שאומר שאינו רוצה את המעשה אם המעשה לא חל עם כל זה האומדן דעת אומר שבתוך תוכו הוא כן רוצה את המעשה שעושה אפי' שהתנאי לא יחול, ולפי דברי הרא"ש הללו מבאר הבריכת שמואל שזה הטעם שהתנאי לא יכול לבטל את המעשה, כי העושה מעשה עם תנאי את המעשה הוא רוצה בכל אופן ואת התנאי הוא רוצה להרוויח אבל אם לא יחול התנאי בוודאי שאינו רוצה שיתבטל המעשה, ולכן במתנה על מה שכתוב בתורה שהתנאי לא חל אין כוח באי חלות התנאי לבטל את המעשה, משום שהעושה את התנאי את המעשה רוצה בכל אופן והתנאי הוא כדבר משני ולכן אין כוח בתנאי שהוא דבר משני לבטל את המעשה שהוא דבר העיקרי.

ומבאר החזו"א (סימן נ' ס"ק ו') את האומדן דעת של הרא"ש שהאדם רוצה שהמעשה יהיה קיים אפי' שהתנאי לא חל, משום שאם אנו רואים שאדם לא חקר ובריר לפני שעשה את המעשה עם תנאי האם התנאי עומד בכללי התנאים שיחול או שמא אינו עומד בכללי התנאים ואינו יכול לחול, זלזול בברור זה מראה לנו שהוא רוצה בוודאי את המעשה רק הוא מנסה את המזל עם התנאי, וגם אם התנאי לא יחול אך את המעשה הוא רוצה בכל אופן, והראיה שהוא לא בריר וגרם שהתנאי יהיה בכללי התנאים ע"פ משפטי התורה שבאמת יחול ולכן ברור שהמתנה באמת רוצה את המעשה אף ללא תנאי.

הרעק"א (בביאורו על המשניות פאה פרק ו' משנה יא) ששם מבררת המשנה לגבי אחד שאומר שכל מה שאקצור היום ואשכח אין זה שכחה ואני נוטל, ומביא הרעק"א שבאמת בשכחה אין עם מי להתנות ואין את הזכויות של מי להגביל כי זה שייך לשבט העניים ואין לו משהו מסויים שהוא מתנה אך האופן הידוע של על מנת שאין הונאה, כלומר עשה מקח עם חברו על מנת שאם יתברר למפרע שבמקח זה היה הונאה טענה זו לא תהיה עילה לביטול המקח, וכן המלווה את חברו ומתנה שתבוא שנת השביעית השביעית לא תשמט חוב זה וייצטרך לשלם לו את החוב גם אחרי שנת השביעית, בכל השלושה אופנים אלו המעשה קיים אפי' ללא חלות התנאי, וזאת משום שאין התנאי באמת תנאי ע"פ כללי התנאים, אלא ע"י שהוא אומר שלא יהיה שכחה או שלא יהיה הונאה או ששביעית לא תשמט הוא רק מגביל זכויות, כלומר שאדם יורד לשדה ולעניים יש זכות לקבל את השכחה והוא מגביל את הזכויות שלהם או אדם העושה מקח עם חברו ויש לאחד הצדדים זכות לבטל את המקח ע"י טענת הונאה והוא מגביל את הזכות ואומר לו אל תטען הונאה וכך לא תוכל לבטל את המקח, וכן לכל לווה יש זכות בשביעית שנכנסת שנה זו אינו צריך לשלם את חובותיו יותר ועכשיו שאומר לו ששביעית לא תשמט הוא נוטל ממנו את הזכות ששביעית תשמט.

ומבאר הרעק"א ע"פ ביאור הנ"ל שיש שני דברים יש תנאי ויש

הגבלת זכויות והמשנה בפאה דנה בהגבלת זכויות ואומרת שאדם לא יכול להגביל את זכויות חברו, וע"פ ביאור זה ממשיך הרעק"א ושואל על תוס' שהקשה במתנה על מה שכתוב בתורה דאמרינן שתנאי בטל ומעשה קיים, מפני מה מעשה קיים הוא הרי עשה ע"פ כללי התנאים ואמר שאינו רוצה בקיום המעשה אם התנאי לא חל ומפני מה המעשה חל, ולכאן לפי ביאור הרעק"א לא מוכרח שמי שהתנה על מה שכתוב בתורה שבאמת עשה ע"פ כללי התנאים אולי רק התבטא שברצונו להגביל את זכויות חברו שהתורה נתנה ועל זה אומרים שאינו יכול להגביל את זכויות חברו, אבל לאורך הדרך הוא לא התבטא שאינו רוצה בקיום המעשה אם התנאי לא חל, וא"כ אפי' שהתנאי ההגבלת זכויות שרצה לא חל עכ"ז בוודאי שרוצה במעשה ובכל אופן אין לנו שום ראיה שהוא באמת רצה בביטול המעשה.

ומתרחץ מרן הגרי"ז (הלכות נזירות בנזיר דף יא') בחידושו בעניין אדם שאמר הריני נזיר על מנת שאשתה יין ואטמה למתים פוסקים הרי זה נזיר ואסור בכולם, וזאת משום שמתנה על מה שכתוב בתורה וכל מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, ומסמיך את התוס' בכתובות שאפי' שהתנאי היה על פי כל כללי התנאים, ומביא את קושיית הרעק"א שעל מנת לא היו תנאי אלא הגבלת זכויות, ומניין שהמתנה אינו רוצה במעשה אם התנאי לא חל, ומבאר מרן הגרי"ז שבאמת הרעק"א צודק לגבי הדוגמאות שהוא מביא בשכחה הונאה ושביעית שאם אומר על מנת לא היו תנאי אלא היו רק הגבלת זכויות ולכן בהם פשוט וברור מפני מה תנאי בטל ומעשה קיים, אך בקידושין יש עסקת חבילה, כלומר שבקידושין יש זכויות ויש חובות שכל המקדש מייד נוטל עליו זכויות שהקידושין מקנות וגם חובות שהקנו לו הקידושין והקידושין הם אלו שהקנו לו את החובות והזכויות וא"כ כשאדם מקדש ואומר אני רוצה לקחת על עצמי רק את הזכויות שמקנות הקידושין ולא את החובות אומרים לו שאי אפשר שהחובות והזכויות הנובעות מקידושין תלויות זו בזו ואין אדם יכול לקחת רק חובות ללא זכויות או רק זכויות ללא חובות, אך אם אדם מגיע עם כלי עוצמתי כמו תנאי התנאי יכול לשבור בין החובות והזכויות של הקידושין ולתת לו רק את אחת מהם או רק זכויות או רק חובות, אבל אם אומר סתם על מנת שאין לי עלייך שאר כסות ועונה אין בכוח אמירה זו שהיא הגבלת זכויות לחתוך בין החובות והזכויות של הקידושין ורק תנאי יכול לחתוך בהם, ולכן תוס' שאל לגבי קידושין שהרי עשה תנאי ע"פ כללי התנאים כי ללא זה בוודאי שאין אמירתו יכולה לבטל זכויות או חובות וא"כ מפני מה המעשה קיים.

יוצא שיש לנו מחלוקת ביו הרעק"א להגרי"ז הלוי בקידושין מה הכוח של חובות והזכויות של הקידושין האם הוא דבר שהקידושין מקנה או שמא הוא תוספות לקידושין, שהרעק"א סבר שמעשה הקידושין הוא מעשה בפני עצמו שאינו גורם לזכויות או לחובות, ורק אחר כך נגרמים החובות והזכויות ואם כשעושה את הקידושין רוצה להגביל את החובות והזכויות שיבואו הרי הוא רשאי, אך מרן הגרי"ז למד שהחובות והזכויות בקידושין נובעים מעצם הקידושין וע"י הגבלה או אמירה כל שהיא אי אפשר להפריד ביניהם ורק תנאי יכול להפריד בין החובות והזכויות של הקידושין.